

Väino Koorberg
Eesti Meediaettevõtete Liit

Teie 01.06.2026

Meie .06.2026 nr 1-1/15-668/40

Vastus teie seisukohale kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse eelnõu (668 SE III) kohta

Austatud härra Koorberg

Pöördusite täna Riigikogu riigikaitsekomisjoni poole seoses homme Riigikogus lõpphääletusele mineva kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse eelnõuga (668 SE III). Loomulikult pidasime vajalikuks Eesti Meediaettevõtete Liidu pöördumist kiireloomulisena riigikaitsekomisjoni tänasel istungil arutada ja teile vastata.

Toote oma kirjas välja järgmise:

I Meediapiirangud. Toote oma pöördumises välja, et Kaitsevägi saab õiguse tsiviilkriisides meediat piirata ning meedia isegi sulgeda. See ei vasta siiski tegelikkusele. Teie pöördumisest: *eelnõu asendab täna kehtivaid Hädaolukorra seadust, Riigikaitseseadust ja erakorralise seisukorra seadust ning seob need kõik ühte eelnõusse. Ajakirjandusvabaduse, informatsioonivabaduse ja meediateenuse vaates tuleb aga tavalist kriisiolukorda, erakorralist seisukorda ja sõjaseisukorda vaadelda erinevalt vastavalt kriisi ohtlikkusele ja reageerimisvajadusele. Kõik kriisid (näiteks mastaapne üleujutus või ekstreemsed ilmastikuolud) ei vaja nii piiravat reaktsiooni kui sõjaseisukord. Tänapäevane hädaolukorra seadus ega riigikaitse seadus ei võimalda meediateenuse osutamist keelata või ajakirjandusväljaande väljaandmist keelata, erakorralise seisukorra seadus pakub selleks kaudselt võimaluse. Kavandatavas seaduses on selline võimalus aga kõikide loetletud kriiside puhul (§67-68).*

Juhime tähelepanu, et teabe levitamise piiramine (eelnõu § 67) ja meediateenuste osutamise ja ajakirjandusväljaande väljaandmise piiramine (eelnõu § 68) ongi eelnõu järgi **lubatud üksnes erakorralises ja sõjaseisukorras, mitte tsiviilkriisides**. Seega teie väitel, et Kaitsevägi hakkab tsiviilkriisid meediat piirama, ei ole alust.

Eelnõu § 67 ja § 68: Vabariigi Valitsus või tema volitusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ja Kaitsevägi võivad erakorralise või sõjaseisukorra ajal/.../

Selgitame, et piiravate meetmete rakendamine on lubatud **ainult Eesti vastu suunatud eksistentsiaalse ohu korral, kui Riigikogu on selle lahendamiseks välja kuulutanud erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra**, ning üksnes juhul, kui Vabariigi Valitsus on selle kas ise otsustanud või selle edasi volitanud TTJAle, KVle, KAPOle või PPAle.

Kui kehtivas õiguses on meedia piiramise õigus ka näiteks siseministril ja peaministril, siis eelnõu (668 SE III) seda ette ei näe. Võrreldes kehtiva õigusega koondab eelnõu selliste piirangute otsustamise ainult Vabariigi Valitsusele. See tähendab, et otsust ei tee enam üksik minister, vaid see sünnib valitsuse ühise arutelu ja otsuse tulemusena. Nii on tagatud, et nii kaaluka mõjuga otsuseid hinnatakse laiemalt ning erinevate vaatenurkade ja mõjude koosmõjus. Samuti otsustab Vabariigi Valitsus, kas ta volitab teatud ulatuses ja teatud piirangute seadmise edasi või mitte. Valitsusel ei ole kohustust ühtegi piirangut edasi volitada, see on üksnes võimalus. Edasivolitamisel seatakse ka konkreetsed piirangud, mida volitatav asutus võib või ei või teha.

Ühest küljest peaks olulisuse põhimõttest tulenevalt ulatuslike piirangute kehtestamise otsuse tegema täidesaatva riigivõimu kõrgeim tasand ehk Vabariigi Valitsus. Teisest küljest on kriisiolukorra lahendamine eelkõige erakorralise ja sõjaseisukorra ajal olemuslikult aja poolest kriitiline tegevus. Pärast erakorralise või sõjaseisukorra väljakuulutamist Riigikogus saavad juhul kui valitsus otsustab asutusele volituse anda, rakendada meetmeid need asutused, kellel on erakorralise või sõjaseisukorra lahendamisel keskne roll ja kelle puhul võib kiire sekkumine olla vajalik. Eelnõu koostamisel piirati see õigus teadlikult vaid nelja konkreetse asutusega.

Iga selline otsus peab põhinema konkreetsetel vajadustel (näiteks info levik ohustab Kaitseväe üksuste paiknemise paljastamist) ning olema kooskõlas põhiõiguste piiramise üldiste põhimõtetega: valida tuleb kõige vähem kahju tekitav meede, seda saab rakendada vaid eesmärgi saavutamiseks vajalikus ulatuses ning seni, kuni see on vältimatult vajalik. Ka sõjaseisukorra ja erakorralise seisukorra ajal järgitakse sõna- ja ajakirjandusvabaduse põhimõtteid ning piirangute eesmärk ei saa olla kriitilise arvamuse või ebanugavate küsimuste vaigistamine. Kõne all on eelkõige sellise teabe piiramine, mille avaldamine võib vahetult kujutada ohtu inimeste turvalisusele või kahjustada kaitsetegevuse läbiviimist. Asutused on edasivolitamise korral oma otsustes seotud konkreetsete valitsuse seatud tingimustega: keelata võib teabe levitamise üksnes juhul, kui teabe levitamisega kaasneb oht avalikule korrale või oht riigi julgeoleku või riigi sõjalise kaitse tagamisele.

Ühtlasi võib ka praegu, **tänase kehtivas õigusruumis ja rahuajal**, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet piirata meediavabadust, kui levitatav sisu ohustab riigi julgeolekut või riigikaitset (meediateenuste seadus).

Veel juhime tähelepanu, et sarnaseid piiravaid õiguslikke regulatsioone rakendatakse hetkel ka Ukrainas. Näiteks on keelatud avaldada teavet, mille avaldamine võib anda vastasele teadmise Ukraina relvajõudude või teiste kaitsejõudude tegevusest ja kahjustada ülesannete täitmist sõjaseisukorra ajal (niisamuti nagu on eelnõus piiramise lisatingimus „kui sellega kaasneb oht sõjalise kaitse tagamisele“). Näiteks:

- väeosade tegelikud nimetused, teenistujate isikuandmed ning nende asukohta ja koondumise geograafilised koordinaadid;
- väeosade koondumis-, paiknemis- ja lahinguvõime taastamise kohad või piirkonnad koos viitega asulatele või geograafilistele objektidele;
- õhutõrjeüksuste tulepositsioonide asukohad;
- sõjatehnika liikumine, liikumismarsruudid, liigid ja kogused;
- partneritelt saadava relvastuse ja sõjatehnika tarneajad, liigid, kogused ning praegused ja tulevased koondamis- või ladustamiskohad, kui seda ei ole ametlikult avaldatud.

Lisaks toote välja, et **väljaannete sulgemine** ei tohiks käia üksnes TTJA, PPA, KAPO ja KV otsusel. Juhime tähelepanu, et eelnõu § 67 ja § 68 ei käsitle meediaväljaannete sulgemist ja selle otsustamise edasivolitamist.

Kaitseväl ei ole õigust meediaväljaannet eelpoolnimetatud eelnõu paragrahvide alusel sulgeda. Vajadusel sulgemise otsustab ainult Vabariigi Valitsus ja seda ainult erakorralises või sõjaseisukorras (mitte tsiviilkriisides) ja need on eraldi meetmetena sätestatud eelnõu §-ides 64 ja § 65. Kaitseväge saab Vabariigi Valitsus üksnes volitada piirama teatud liiki infot, mis näiteks ohustab Kaitseväe üksuste paiknemist vms infot, mis ohustab otseselt riigi sõjalist kaitsmist.

Juhime tähelepanu, et meedia sulgemine tõsistes riigikaitsealises erikordades on ka kehtivas õiguses juba ette nähtud, selles osas ei loo eelnõu (668 SE III) midagi uut.

Näiteks erakorralise seisukorra seaduse § 17 lõike 1 punktid 7 ja 8 sätestavad, et erakorralise seisukorra ajal võib Vabariigi Valitsus Eesti põhiseaduslikku korda ähvardava ohu kõrvaldamiseks peatada radio- ja telesaadete edastamise ning ajakirjandusväljaannete väljaandmise ja keelata massiteabevahendites teatud liiki informatsiooni edastamise.

Riigikaitseseaduse § 20 lõige 7 sätestab, et Vabariigi Valitsus, peaminister ja sisejulgeoleku tagamise valdkonna eest vastutav minister võivad kuni sõjaseisukorra lõppemiseni peatada meediateenuste osutamise ning ajakirjandusväljaande väljaandmise, kui on alust arvata, et nende vahendusel avalikustatav teave võib ohustada riigi sõjalist kaitsmist või muul viisil riigi julgeolekut.

II Sõnumisaladuse piiramine. Toote välja, et see meede peaks olema lubatud üksnes kohu loal.

Juhime tähelepanu, et nimetatud toimingut (varjatud sisenemine hoonesse, ruumi, sõidukisse, piirdega alale või arvutisüsteemi) võibki eelnõu (668 SE III) kohaselt teha **üksnes kohtu loal**. Eelnõu § 74 lõike 1 kohaselt annab sellise toiminguga sõnumisaladuse piiramiseks loa halduskohtu esimees või tema määratud halduskohtunik julgeolekuasutuse, Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitseväe põhjendatud kirjaliku taotluse alusel. Samuti tuleb eelnõu kohaselt iga põhiõigusi ja -vabadusi piirava meetme kohaldamisel, sealhulgas selle kohaldamise üle otsustamisel, juhinduda proportsionaalsuse põhimõttest. See nõue on sõnaselgelt sätestatud ka eelnõu §-s 47.

III Kriisiolukorra teabepiirangud on liiga laiad ja varased (eelnõu § 130). Toote välja, et eelnõu kohaselt saavad asutused kriisiolukorras õiguse tunnistada kogu info asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks.

Selgitame, et seadus ei kohusta tunnistama kogu kriisiolukorraks valmistumise või selle lahendamise seotud teavet asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. **See ei ole sätte eesmärk ega tulene ka selle sõnastusest.** Riigiasutused ei saa sellel alusel salastada kogu oma kriisitegevust puudutavat infot. Sätte kohaselt peab teabevaldaja esmalt piirama juurdepääsu üksnes sellisele teabele, mida töödeldakse eelnõust tulenevate kriisiolukorraks valmistumise või selle lahendamise ülesannete täitmiseks, näiteks riskianalüüside ja kriisiplaanide koostamisel või toimepidevuse tagamise nõuete täitmisel. Seejuures on oluline, et juurdepääsupiirangu seadmisel peab teabevaldaja hindama, kas piirang on konkreetsel juhul põhjendatud. Juurdepääsu võib piirata üksnes sellises ulatuses, milles teabe avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist (näiteks teave kriisiülesannet lahendava asutuse toimepidevuse kohta). Sellise teabe kaitsmise eesmärk on vältida olukordi, kus vaenulik riik või muu pahatahtlik osapool saaks seda kasutada kriisiolukorra lahendamise kahjustamiseks ja seeläbi kahjustada ka Eesti julgeolekut, kriitiliste teenuste toimepidevust või ühiskondliku stabiilsust. Selle tõttu on oluline, et juurdepääsupiirangu saaks teabele seada ka kriisideks valmistumise etapis, mil koostatakse kriisiplaan ning töötatakse välja meetmed toimepidevuse ohtude, häirete ja katkestuse riskide maandamiseks.

Selline teave, näiteks andmed kriitilise taristu või teenuste haavatavuste kohta, püsib sageli muutumatuna pikema aja vältel. Põhjendatud juhtudel võib juurdepääsupiirangut pikendada,

et vähendada riski, et teavet kasutatakse kriisiolukorraks valmistumise või selle lahendamise kahjustamiseks. Asutusesiseseks kasutamiseks ettenähtud teabe kaitsmisel teeb teabevaldajate üle järelevalvet Andmekaitse Inspeksioon.

Kokkuvõtteks saab öelda, et piirangute eesmärk ei ole kriitilise arvamuse või ebamugavate küsimuste vaigistamine. Kõne all on eelkõige sellise teabe levitamise piiramine, mille avaldamine võib vahetult kujutada ohtu inimeste turvalisusele või kahjustada kaitsetegevuse läbiviimist.

Lisaks on ajakirjandusväljaannete piiramise võimalus riigi julgeoleku tagamiseks ette nähtud ka juba kehtivas erakorralise seisukorra seaduses ja riigikaitse seaduses. Eelnõu (668 SE III) kohaselt ei saa Kaitsevägi õigust tsiviilkriisides meediat piirata. Võimalik meedia piiramine võib toimuda üksnes Riigikogu poolt eelnevalt välja kuulutatud erakorralises ja sõjaseisukorras ning üksnes Vabariigi Valitsuse otsusel või volitusel. Veel kord, rahuajal on õigus kehtiva meediateenuste seaduse alusel Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil õigus piirata meediavabadust, kui levitav sisu ohustab riigi julgeolekut või riigikaitset.

Veel tugevdatakse eelnõuga (668 SE III) piiravate meetmete rakendamise järelevalvet. Lisaks asutusesisestele kontrollimehhanismile saab **õiguskantsler** selliste otsuste üle järelevalvepädevuse. Õiguskantsler kontrollib muu hulgas seda, kas erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamine on kooskõlas põhiseadusega. Õiguskantsleri järelevalve alla kuuluvad ka korraldused, millega kriisiolukorras piiratakse inimeste põhiõigusi ja -vabadusi. Lisaks saab ka õigusi ja vabadusi piiravaid akte kohtus vaidlustada.

Riigikaitsekomisjon on vastastikku sobival ajal valmis teiega kohtuma võimalike lisaküsimuste arutamiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Kalev Stoicescu
esimees

Koopia: Kaitseministeerium
Kaitsevägi

Aivar Engel
631 6470 aivar.engel@riigikogu.ee